

Posudek oponenta disertační práce:

Pavla JONSSONOVÁ, *Mýty české hudební alternativy osmdesátých let*, FHS UK Praha 2013, stran 2554.

Předkládaná disertační práce je propojením insiderské zkušenosti autory s alternativní hudební scénou 80. let 20. století a analytického antropologického zkoumání téže problematiky. Pavla Jonssonová vychází mimo své vlastní paměti z rozhovorů s vybraným hudebníky alternativní scény, z audionahrávek, audiovizuálních i písemných pramenů. Práce má jednak nesporně velkou hodnotu dokumentační a "faktografickou", jednak nabízí velmi zajímavý způsob interpretace dějin české hudební alternativy. Tento způsob je určitě nápaditý, domnívám se, že i přínosný, avšak zároveň do určité míry problematický (viz níže). V celku tak považuji předloženou práci za přínosnou a zdařilou.

Vůči předkládané práci však mám dvě poznámky či připomínky, které se týkají její analytické a interpretační roviny.

(1.) Autorka se v jejím úvodu věnuje vymezení pojmu "*hudební alternativa*" a posuzuje i jeho vztah k pojmu "*underground*" (s. 16-29). "Alternativu" spojuje i s vírou, že uměním (podle Alana) lze dosáhnout totální proměny člověka. Tato víra ("v proměnu společnosti" - je to ale totéž jako víra v proměnu člověka -?) ji odlišuje od "*undergroundu*" (s. 29). Uvažuje i analogie mezi alternativou a avantgardou a upozorňuje také na jejich rozdílnosti (alternativa je srozumitelnější pro širší publikum) (s.29). S tím vším lze souhlasit. Poznamenat bych však jen chtěl, že pro větší analytickou ostrost by bylo patrně vhodné odlišovat (nejen pro 80. léta československého reálného socialismu) (a) alternativu ve smyslu úzce hudebním či ve smyslu (tvůrčí) kultury od (b) alternativy ve smyslu *politického protestu*, resp. odlišovat dva aspekty či dvě roviny hudební alternativy 80. let 20. století. Toto rozlišení by pak mohlo napomoci vyjasnit vztah mezi "alternativou" a "subkulturou" či vztah mezi "alternativou" a "režimem". Specifická situace alternativní hudební scény v 80. letech v rámci totalitárního režimu mohla na jedné straně působit, že byla divácky zajímavá i pro ty, kteří jí vlastně hudebně nerozuměli či nepřijímali (tj. její, třeba i ne přímo prvotně zamýšlená protirežimnost či alsepoň *ne-režimnost*, ji vlastně činila něčím více, než jen projevem určité subkultury); zároveň ale i specifické nesvobodné ekonomické podmínky dávaly této hudební alternativně větší šanci udržet si svoji nekomerčnost (o čemž Pavla Jonssonová v práci mluví). Tato analýza by mohla mj. přispět k odpovědi na otázku, jak je to s potencionálem alternativy měnit člověka (tj. postoje lidí) a měnit společnost (tj. její struktury, určité vazby mezi společnostmi a režimem).

(2.) Druhá připomínka je zásadnější. Týká se vlastního jádra práce, totiž snahy interpretovat dějiny české hudební alternativy 80. let jako mýtus. Je to postup na jedné straně nesporně *nápaditý* a v nejednom bodě i produktivní a sympatický. Na druhé straně však k němu lze mít i určitou metodickou či epistemologickou výhradu a lze i klást z ní vyplývající otázky

Pavla Jonssonová vychází z tří teorií mýtu (Eliade, Malinowski, Campbell), které adekvátním způsobem přetlumočuje v úvodní části, když odvozuje svůj postup. Říká pak, že takto vymezené koncepce *mýtu* chce užít "jako nástroje pro popis alternativní scény" (s. 38). Popřípadě mluví o své "volbě teoretického mytologického rámce", jako nástroje interpretace alternativní hudební scény (s. 232). Znamená to, že se mýtus přenáší z *ontické* roviny (mýtus byl způsobem aktérského prožívání) do roviny *epistemologické* (je to naše kategorie, jejíž pomocí chceme číst realitu - ale jakou realitu, viz níže), že není objektem bádání, nýbrž *nástrojem interpretace, analytickou kategorií*? Otázku lze také položit, kdo je *subjektem* onoho mýtu?

Napadá mne čtverá možnost: (2a) sama realita má strukturu mýtu, (2b) aktéři, tj. studovaní hudebníci svoji situaci žili v 80. letech jako mýtus, prožívali skutečnosti pomocí mytických kategorií, (2c) tito hudebníci nyní ve svých vzpomínkách hodnotí 80. léta tak, že při tom strukturují své vzpomínky pomocí mytických schémat, a (2d) autorka práce sama píše o hudební alternativě 80. let tak, že ji chce vyprávět jako mýtus. Rozumím-li správně, platí (*jen*) možnost (2d)? K tomu však lze mít nejednu připomínku.

Předně, má-li se stát mýtus analytickou kategorií či základní osou narativní interpretace, měl by být jeho obsah poměřován i s jinými (kkonkurujícími) interpretacemi (ve smyslu Ankersmitova určování "dosahu" [*scope*] narativních interpretací). Jinak se totiž nedá rozlišit, do jaké míry je kategorie mýtu skutečně produktivní pro naše poznání/porozumění a do jaké míry je jen literární metaforou.

Dále: Antropologií často posuzovaný mýtus je mýtem přírodních národů, tj. mýtem jenž (z pozice aktérů) nezná alternativu, nemůže být dotazován jeho smysl atd. Je pro to někdy dost obtížné chtít tuto kategorii mýtu přenést jako interpretační nástroj či jako analytickou kategorii do "historických" či "logických" dob, v nichž je alternativa vůči mýtu známá a v nichž je samozřejmost mýtu narušena tím, že jeho smysluplnost může být předmětem jak insiderského tak outsiderského dotazování. Z tohoto hlediska by bylo vhodné tento problém více zohlednit při ustanovování metody práce, když chceme hudební alternativu činit *vysvětlitelnou pomocí kategorie mýtu*. Zpět se tak vrátí aktuálnost výše zmíněných bodů (2b) a (2c). Zejména by stálo za to explicitně vyjasnit vztah mezi body (2b), (2c) a (2d).

Uvedené připomínky míním především jako podněty do diskuse při ústní části obhajoby. Předkládanou práci Pavly Jonssonové považuje celkově za zdařilou a *doporučuji ji k obhájení*.

Jan Horský

1. května 2013